

میشل فوکو

تولد زیست سیاست

درس گفتارهای کلژ دو فرانس، ۱۹۷۸-۱۹۷۹

ترجمهٔ رضا نجف زاده

مستطیل سبز شاهزاده

۸۷۲۱ - ۷۷۲۱ در شاهزاده پلان راه انتقال در

مطالعه اندیشه

مبارزه اندیشه

رشد و توسعه فرهنگ و اندیشه

موضوع: ۷۷۲۱، ۰۰۲ فرهنگ و اندیشه

کتاب: ۷۷۲۱، ۰۵۸۱، ۷۹۱، ۰۷۷

فهرست مطالب

پانزده	مقدمه مترجم
۱	درآمد/فرانسوا اوالد و آلساندرو فونتانا
۹	یک. ۱۰ ژانویه ۱۹۷۹
۹	مسائل روش
۱۱	جهان شمول‌های قطعی وجود ندارند
۱۳	خلاصه درس‌گفتارهای سال‌های گذشته
	هدف محدود حکمرانی براساس مصلحت دولت (سیاست خارجی) و هدف نامحدود
۱۴	دولت پلیسی (سیاست داخلی)
۱۸	قانون به‌منزله قاعده حد بیرونی مصلحت دولت
	چشم‌انداز درس‌گفتارهای امسال: اقتصاد سیاسی به‌منزله قاعده محدودیت درونی
۲۶	خرد حکومتی
	مسئله این پژوهش: پیوند مجموعه‌ای از کردارها با رژیم‌ی از حقیقت و آثار
۳۳	نگاشته شدن آن در واقعیت
۳۵	لیبرالیسم چیست؟
۴۷	دو. ۱۷ ژانویه ۱۹۷۹
۴۷	لیبرالیسم و تحقق فن جدید حکمرانی در قرن هجده
۴۷	ویژگی‌های خاص فن لیبرال حکمرانی (۱)

۱. ساخته شدن بازار به منزله محل شکل‌گیری حقیقت، نه صرفاً قلمرو قانون داری ۴۹
مسائل روش: بهره‌های پژوهش‌های صورت گرفته در مورد دیوانگی،
- نظم کیفری، و جنسیت ۵۶
- طرح تاریخی از «رژیم‌های حقیقت‌مندی» ۵۶
- ماهیت نقد سیاسی دانش (savoir) ۵۸
۲. مسئله محدودسازی اعمال قدرت مراجع عمومی ۵۹
- دو راه‌حل: رادیکالیسم حقوقی فرانسوی و فایده‌گرایی انگلیسی ۶۲
- مسئله «فایده» و محدودسازی اعمال قدرت مراجع عمومی ۶۵
- توضیحی درباره جایگاه ناهمگونی در تاریخ: منطق استراتژیک علیه منطق دیالکتیک ۶۶
- مفهوم «سود» به منزله گرداننده (opérateur) فن جدید حکمرانی ۶۸
- سه. ۲۴ ژانویه ۱۹۷۹ ..... ۷۹
- ویژگی خاص فن لیبرال حکمرانی (۲) ۷۹
۳. مسئله موازنه اروپا و روابط بین‌الملل ۷۹
- برآورد اقتصادی و سیاسی در مرکانتیلیسم ۸۰
- قاعده آزادی بازار طبق دیدگاه فیزیوکرات‌ها و آدام اسمیت: تولد مدل اروپایی نوین ۸۱
- ظهور نوعی عقلانیت حکومتی و گسترش آن در مقیاس جهانی ۸۵
- نمونه‌ها: مسئله حقوق دریایی ۸۵
- پروژه‌های صلح جاویدان در قرن هجده ۸۶
- قواعد فن جدید حکمرانی لیبرال: «طبیعت‌گرایی در حکومت» ۹۱
- تولید آزادی ۹۴
- مسئله داوری لیبرال ۹۵
- ابزارهای آن ۹۶
۱. مدیریت مخاطرات و تمهید سازوکارهای امنیت ۹۶
۲. کنترل‌های انضباطی (سراسربینی بن‌تام) ۹۹
۳. سیاست‌های مداخله‌جویانه ۱۰۰
- مدیریت آزادی و بحران آن ۱۰۱
- چهار. ۳۱ ژانویه ۱۹۷۹ ..... ۱۱۱
- هراس از دولت ۱۱۱
- مسائل روش: معنا و بهره‌های مقوله‌بندی یک نظریه دولت در

- تحلیل سازوکارهای قدرت ۱۱۳
- کردارهای حکومتی نئولیبرال ۱۱۴
- لیبرالیسم آلمانی، از ۱۹۴۸ تا ۱۹۶۲؛ نئولیبرالیسم امریکایی ۱۱۵
- نئولیبرالیسم آلمانی (۱): بستر سیاسی-اقتصادی نئولیبرالیسم آلمانی ۱۱۶
- فراهم شدن تمهیدات شورای علمی به دست لودویگ ارهارد در ۱۹۴۷ ..... ۱۱۷
- برنامه شورای علمی: الغای کنترل قیمت‌ها و محدودسازی مداخله‌های حکومتی ۱۱۷
- راه میانه ارهارد در ۱۹۴۸: بین آنارشی و «دولت موربانه‌ای» ۱۱۸
- الف) احترام به آزادی اقتصادی به منزله شرط نمایندگی سیاسی دولت ۱۱۹
- ب) نهاد آزادی اقتصادی به منزله مبنای صورت‌بندی حاکمیت سیاسی ۱۲۰
- ویژگی بنیادین حکومت‌داری آلمان معاصر ۱۲۲
- آزادی اقتصادی، سرچشمه مشروعیت حقوقی و اجماع سیاسی ۱۲۳
- رشد اقتصادی، محور آگاهی تاریخ نوین در جهت گسست از گذشته ۱۲۳
- پیوستن دموکراسی مسیحی و حزب سوسیال‌دموکرات آلمان به سیاست لیبرال ۱۲۶
- قواعد حکومت لیبرال و غیاب عقلانیت حکومت سوسیالیستی ۱۳۱
- پنج. ۷ فوریه ۱۹۷۹ ..... ۱۴۷
- نئولیبرالیسم آلمانی (۲) ۱۴۷
- مسئله نئولیبرالیسم آلمانی: آزادی اقتصادی چگونه می‌تواند به‌طور هم‌زمان
- دولت را تأسیس و محدود کند؟ ۱۴۷
- نظریه‌پردازان نئولیبرال: اویکن، بوم، مولر-آرماک و هایک ۱۴۸
- ماکس وبر و مسئله عقلانیت ناعقلانی سرمایه‌داری ۱۵۲
- پاسخ‌های مکتب فرانکفورت و مکتب فرایبورگ ۱۵۲
- نازیسم به منزله گستره ضروری فلاکت برای تعریف هدف نئولیبرال ۱۵۳
- موانع سیاست لیبرال در آلمان از قرن نوزدهم به بعد ۱۵۴
- الف. اقتصاد حمایتی طبق نظر لیست ۱۵۵
- ب. سوسیالیسم دولتی بیسمارک ۱۵۵
- ج. شکل‌گیری اقتصاد برنامه‌ای طی جنگ جهانی اول ۱۵۶
- د. مداخله‌گرایی کینزی ۱۵۶
- ه. سیاست اقتصادی ناسیونال-سوسیالیسم ۱۵۶
- نقد نئولیبرال‌ها بر ناسیونال سوسیالیسم، براساس عناصر مختلف تاریخ آلمان ۱۵۷
- یافته‌های نظری: تسری نقد به نیودیل و طرح‌های پوریچ ۱۵۸

مداخله گرایی و رشد قدرت دولت ۱۵۹

توده سازی و یکسان سازی، به منزله آثار کنترل دولتی ۱۶۰

بهره نئولیبرالیسم ۱۶۵

تازگی نئولیبرالیسم در مقایسه با لیبرالیسم کلاسیک ۱۶۶

نظریه رقابت محض ۱۶۸

شش. ۱۴ فوریه ۱۹۷۹ ..... ۱۸۵

نئولیبرالیسم آلمانی (۳) ۱۸۵

سودمندی تحلیل تاریخی برای اکنون ۱۸۶

تمایز نئولیبرالیسم از لیبرالیسم کلاسیک ۱۸۷

بهره خاص نئولیبرالیسم ۱۸۷

جداشدن اقتصاد بازار از سیاست های لسه فر ۱۸۸

کنفرانس والتر لیبمن (۲۶-۳۰ اگوست ۱۹۳۸) ۱۸۸

مسئله سبک اقدام حکومت ۱۸۹

سه نمونه ۱۹۰

الف. مسئله انحصارها ۱۹۱

ب. مسئله «اقدام های هماهنگ» ۱۹۵

مبانی سیاست اقتصادی طبق دیدگاه اویکن ۱۹۵

اقدام های تنظیمی و اقدام های سازمان دهنده ۱۹۶

ج. سیاست اجتماعی ۲۰۰

نقد اردولیرال ها به اقتصاد رفاهی ۲۰۱

جامعه به منزله کانون مداخله های حکومت ۲۰۳

سیاست جامعه ۲۰۵

بعد نخست سیاست جامعه: صوری سازی جامعه بر اساس مدل شرکت ۲۰۶

جامعه شرکتی و جامعه قضایی؛ دو چهره پدیده ای واحد ۲۱۰

هفت. ۲۱ فوریه ۱۹۷۹ ..... ۲۲۳

بعد دوم سیاست جامعه طبق دیدگاه نئولیبرال ها ۲۲۴

مسئله قانون در جامعه ای که بر اساس مدل اقتصاد بازار رقابتی تنظیم شده است. ۲۲۴

بازگشت به کنفرانس والتر لیبمن ۲۲۴

تأملاتی بر مبنای متنی از لوثی روژیه ۲۲۵

۱. ایده نظم حقوقی-اقتصادی ۲۲۷

بهره سیاسی: مسئله بقای سرمایه داری ۲۲۹

دو مسئله مکمل: نظریه رقابت و تحلیل تاریخی-جامعه شناختی سرمایه داری ۲۳۱

۲. مسئله مداخله حقوقی ۲۳۲

یادآوری تاریخی: حاکمیت قانون (l'État de droit) در قرن هجده،
در مقابل استبداد و دولت پلیسی ۲۳۳

بازتفسیر مفهوم حاکمیت قانون در قرن نوزده: مسئله داوری
بین شهروندان و مراجع عمومی ۲۳۶

مسئله دادگاه های اداری ۲۳۶

پروژه نئولیبرال: وارد کردن قواعد حاکمیت قانون در نظم اقتصادی ۲۳۷

حاکمیت قانون و برنامه ریزی از نگاه هایک ۲۳۸

۳. افزایش تقاضای قضایی ۲۴۲

نتیجه گیری کلی: مختصات فن نئولیبرال حکمرانی در آلمان ۲۴۴

اردولیرالیسم در مواجهه با بدبینی شومپیتر ۲۴۵

هشت. ۷ مارس ۱۹۷۹ ..... ۲۵۷

ملاحظات کلی ۲۵۷

۱. گستره روش شناختی تحلیل قدرت های خرد ۲۵۸

۲. تورم گرایی دولت هراسی ۲۵۹

پیوند تورم دولتی با اردولیرالیسم ۲۶۱

دو تز درباره دولت توتالیتر و زوال حکومت داری دولتی در قرن بیست ۲۶۳

ملاحظات درباره انتشار مدل آلمانی در فرانسه و ایالات متحده ۲۶۵

مدل نئولیبرال آلمانی و پروژه فرانسوی «اقتصاد بازار اجتماعی» ۲۶۷

بستر فرانسوی گذار به اقتصاد نئولیبرال ۲۶۸

سیاست اجتماعی فرانسوی ۲۷۱

نمونه تأمین اجتماعی ۲۷۱

جدایی امر اقتصادی از امر اجتماعی در نگاه ژیسکار دستن ۲۷۵

پروژه «مالیات منفی» و بهره های اجتماعی و سیاسی آن ۲۷۸

فقر «مطلق» و «نسبی» ۲۸۱

کنار گذاشتن سیاست اشتغال کامل ۲۸۳

- نه. ۱۴ مارس ۱۹۷۹ ..... ۲۹۳
- نئولیبرالیسم امریکایی (۱) ۲۹۳
- زمینه نئولیبرالیسم امریکایی ۲۹۳
- تفاوت نئولیبرالیسم امریکایی با نئولیبرالیسم اروپایی ۲۹۵
- نئولیبرالیسم امریکایی به منزله مدعایی جهانی، کانون یوتوبیایی و روش اندیشه ۲۹۷
- ابعاد نئولیبرالیسم امریکایی ۲۹۸
۱. نظریه سرمایه انسانی ۲۹۸
- الف. بسط تحلیل اقتصادی در قلمرو خود ۲۹۸
- نقد تحلیل کلاسیک کار بر مبنای مؤلفه زمان ۲۹۹
- ب. بسط تحلیل اقتصادی در قلمروهایی که سابقاً غیراقتصادی تلقی می‌شد ۳۰۰
- تحول معرفت‌شناختی ایجادشده با تحلیل نئولیبرال ها ۳۰۱
- از تحلیل فرایندهای اقتصادی تا تحلیل عقلانیت درونی رفتار انسان ۳۰۲
- کار به منزله رفتار اقتصادی ۳۰۳
- سه معنی کار: سرمایه، توانایی و درآمد ۳۰۳
- باز تعریف انسان اقتصادی به منزله کارفرمای خودش ۳۰۶
- مفهوم «سرمایه انسانی» ۳۰۷
- عناصر تشکیل دهنده «سرمایه انسانی» ۳۰۸
- الف. عناصر ذاتی و مسئله بهبود سرمایه انسانی ژنتیکی ۳۰۹
- ب. عناصر اکتسابی و مسئله شکل‌گیری سرمایه انسانی (آموزش، سلامت، و غیره) ۳۱۰
- فایده این تحلیل ۳۱۳
- از سرگیری مسئله نوآوری اجتماعی و اقتصادی (شومپتر) ۳۱۳
- تصور جدیدی از سیاست رشد ۳۱۵
- ده. ۲۱ مارس ۱۹۷۹ ..... ۳۲۵
- نئولیبرالیسم امریکایی (۲) ۳۲۵
- کاربست شبکه اقتصادی در پدیده‌های اجتماعی ۳۲۵
- بازگشت به مسئله‌نمای آردولیبرال ۳۲۶
- ابهام‌های سیاست جامعه ۳۲۶
- گسترش شکل شرکتی در قلمرو اجتماعی ۳۲۷
- سیاست اقتصادی و سیاست حیاتی ۳۲۸
- جامعه‌ای طرفدار بازار و مخالف بازار ۳۲۸

- عمومی شدن نامحدود شکل اقتصادی بازار در نئولیبرالیسم امریکایی ۳۲۹
- قاعده فهم‌پذیری رفتار فردی و قاعده انتقادی مداخله‌های حکومت ۳۳۰
- ابعاد نئولیبرالیسم امریکایی ۳۳۱
۲. بزه کاری و سیاست تنبیهی ۳۳۵
- مسئله اصلاح حقوق کیفری در پایان قرن هجده ۳۳۶
- محاسبه اقتصادی و اصل قانونی بودن ۳۳۷
- نقض انگل‌وار قانون با هنجار در قرن نوزده و تولد انسانی‌شناسی کیفری ۳۳۷
- تحلیل نئولیبرال ۳۳۹
۱. تعریف جرم ۳۴۰
۲. توصیف سوژه مجرم به منزله انسان اقتصادی ۳۴۱
۳. جایگاه مجازات به منزله ابزار «اجرای» قانون ۳۴۳
- نتایج تحلیل: الف. امحای انسان شناختی مجرم ۳۵۰
- ب. کنار زدن مدل انضباطی ۳۵۱
- یازده. ۲۸ مارس ۱۹۷۹ ..... ۳۵۹
- مدل انسان اقتصادی ۳۵۹
- تعمیم مدل انسان اقتصادی به تمام اشکال رفتار در نئولیبرالیسم امریکایی ۳۶۰
- تحلیل اقتصادی و تکنیک‌های رفتاری ۳۶۲
- انسان اقتصادی به منزله عنصر بنیادین خرد حکومتی نوین در قرن هجدهم ظهور کرد ۳۶۲
- عناصر تاریخ مفهوم انسان اقتصادی پیش از والراس و پارتو ۳۶۴
- سوژه منفعت‌جو در فلسفه تجربه‌گرایی انگلیسی (هیوم) ۳۶۴
- نام‌همسازی سوژه نفع‌جو و سوژه حقوقی ۳۶۶
۱. سرشت فروناکاستنی نفع در مقایسه با اراده حقوقی ۳۶۷
۲. منطق‌های متباین بازار و قرارداد ۳۶۹
- ابتکار دوم در مورد مدل حقوقی: رابطه سوژه اقتصادی با قدرت سیاسی ۳۷۰
- کندورسه ۳۷۱
- آدام اسمیت و «دست پنهان» ۳۷۳
- رؤیت‌ناپذیری پیوند بین نفع‌طلبی فرد و رشد ثروت جمعی ۳۷۴
- سرشت احاطه‌ناپذیر جهان اقتصاد ۳۷۵
- جهل الزامی حاکم ۳۷۷
- اقتصاد سیاسی به منزله نقد خرد حکومتی ۳۷۸

نفی امکان حاکم اقتصادی در هر دو شکل مرکانتیلیستی و فیزیوکراتیک ۳۸۰

اقتصاد سیاسی به منزله علمی در کنار فن حکمرانی ۳۸۳

دوازده. ۴ آوریل ۱۹۷۹ ..... ۳۹۱

عناصر تاریخی مفهوم انسان اقتصادی (۲) ۳۹۱

بازگشت به مسئله محدودسازی قدرت حاکم با فعالیت اقتصادی ۳۹۲

ظهور قلمرو جدید، لازمه فن حکمرانی لیبرال: جامعه مدنی ۳۹۶

انسان اقتصادی و جامعه مدنی: عناصر جدایی‌ناپذیر تکنولوژی حکومتی لیبرال ۳۹۷

تحلیل مفهوم «جامعه مدنی» ۳۹۷

تکامل مفهوم جامعه مدنی، از لاک تا فرگوسن ۳۹۸

گفتاری درباره تاریخ جامعه مدنی (۱۷۸۷) ۳۹۹

چهار ویژگی اصلی جامعه مدنی از نگاه فرگوسن ۳۹۹

۱. جامعه مدنی یک ثابت تاریخی- طبیعی است ۴۰۰

۲. جامعه مدنی هم‌نهادی خودبده‌خودی افراد را تضمین می‌کند ۴۰۲

پارادوکس پیمان اقتصادی ۴۰۵

۳. جامعه مدنی ماتریکس دائمی قدرت سیاسی است ۴۰۶

۴. جامعه مدنی موتور تاریخ است ۴۰۸

ظهور نظام جدید اندیشه سیاسی ۴۱۱

پیامدهای سیاسی ۴۱۳

الف: مسئله روابط بین دولت و جامعه ۴۱۳

پرابلماتیک‌های آلمان، انگلستان و فرانسه ۴۱۴

ب. نظارت بر قدرت سیاسی ۴۱۶

از حکمت شهریار تا محاسبات عقلانی محکومان ۴۱۷

نتیجه‌گیری کلی ۴۱۸

خلاصه درس گفتارها ۴۲۵

زمینه درس گفتارها / میشل سنلار ۴۳۵

نمایه ۴۴۳

مقدمه مترجم

هایدگر در درس‌های زمستان ۱۹۳۶-۱۹۳۷ در فرایبورگ، در مقدمه ستایش‌گرانه خود برای به چالش کشیدن تفکر اُنْتیک نیچه، می‌گوید لازمه فرد انقلابی به معنی دقیق کلمه زیر و زبر ساختن نیست، بلکه آن است که در زیر و زبرسازی، آنچه را که تعیین‌کننده و اساسی است، «آشکار کند». بر این پایه، کار فیلسوف آینده و دستور کار سنخ‌شناسی ژرفناها، بسی بیش‌تر از «آشکار کردن»، و فراتر از «تخریب»، «اثبات» یا «مُثبت‌گردانی» است از رهگذر «تأیید» (affirmation). میشل فوکو نیز هم‌چون سَلَفِ بنیان‌گذار خود، در کاویدن تکرار بی‌پایان نمایش حاکمان و محکومان در تئاتر بی‌مکان تاریخ/تاریخ‌ها، سودای «تأیید» دارد؛ تأیید نیروهای زندگی. این تأیید به معنی رها کردن امر زنده، ارزش‌آفرینی دوباره، گرفتن سنگینی زندگی و فعال ساختن آن است.^۱ این سویه فلسفه تبارشناختی بیش از همه در درس‌گفتارهای باید از جامعه

۱. در مورد تأیید هستی و هستی‌شناسی تأیید، رجوع کنید به آثار دلوز و نگری-هارت؛ به‌ویژه نیچه و فلسفه دلوز:

دفاع کرد^۱ آشکار می‌شود.

شکی نیست که فوکو بر تاریخ غرب، بر اروپا و امریکای شمالی، متمرکز است، و به «بیرون» غرب به اعتبار مسئله غرب می‌نگرد. پس از فوکو، فکر فوکویی میدان‌های نوینی برای حقاری یافته است، و «آشکارکننده‌تر» و «تأییدکننده‌تر» شده است. فوکو عرصه‌ای را گشوده است که راه‌های بی‌شماری از آن منشعب می‌شود، و فکر فوکویی خود راهی است همواره گشوده. فوکو فیلسوف زندگی است.

۲

احتمالاً نخستین متنی که «درباره» فوکو به فارسی ترجمه شد، نوشته‌ای است از ژان پیر ال‌کاباش با عنوان «استروکتورالیسم فوکو»، ترجمه محمد قاضی، که در سال ۱۳۴۷ در مجله جهان نو منتشر شد. زمان زیادی باید سپری می‌شد تا ابتدا باقر پرهام، و سپس یک دهه بعد، دکتر فرهنگ رجایی امکان مواجهه با «اثر» فوکو، یا به عبارت بهتر «خُرده-اثر»هایی از او را در زبان فارسی فراهم سازند. از آن پس سنتی از نگرستن به واقعیت قدرت در جهان ایرانی شکل گرفت که هم‌زمان بود با انتشار ترجمه متن پرنفوذ دریفوس و رابینو، و ترجمه باشکوهی از اثر عمده دوران تبارشناسی، مراقبت و تنبیه.

۳

مجموعه درس‌گفتارهای فوکو شامل حجم وسیعی از درس‌ها و سخن‌رانی‌هایی است که وی از اوایل دهه ۱۹۷۰، از جمله در مؤسسه کلژ دو فرانس (کالج فرانسه) و دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های امریکای شمالی ارائه داده است. در درس‌گفتار نوشتار شده فوکو، از انشعاب‌های تودرتو و پیچش‌ها و چرخش‌های بی‌آغاز و بی‌انجامی که سبک غالب نوشته‌ها و گفته‌هایش است، چندان خبری نیست. درس‌گفتار فوکو عموماً سبکی «آکادمیک» دارد. طرح درسی مشخص، تعیین روش‌شناسی و چارچوب تحلیل، مقدمه‌گویی و طرح مسئله‌نما، خط استدلال نظام‌مند،

(۱) میشل فوکو، باید از جامعه دفاع کرد، درس‌گفتارهای کلژ دو فرانس ۱۹۷۵-۱۹۷۶، ترجمه رضا نجف‌زاده، انتشارات رخداده نو.

نتیجه‌گیری، خلاصه‌سازی و سمینار کلاسی؛ شاید بتوان این‌ها را بخشی از مختصات یا اقتضائات درس‌های آکادمیک دانست.

۴

متن درس‌گفتارهای کلژ دو فرانس از ویژگی رتوریک خاصی برخوردار است. درس‌ها آمیزه استادانه‌ای از بیان آکادمیک و بیان محاوره‌ای‌اند، از زبان فیلسوفی که کار خود را کاویدن مکان اتصال مجموعه‌ای از کردارها با رژیم‌های حقیقت (veridiction) و آثار نگاشته‌شدن این رژیم‌ها در آرایه (dispositif) دانش-قدرت می‌داند. درس‌گفتار متنی است شناور و متأثر از بیرونی‌تی که آفرینش‌واژگان را مشروط می‌سازد. درس‌گفتار متنی است که در «حضور» جمع تولید می‌شود، و این حضور حافظه فیلسوف و نظم نحوی، دستوری و معناشناختی واژگان او را دستکاری می‌کند. جهان اثر نیز هم‌چون جهان انسان‌ها و دولت‌ها میدان کشمکش نیروهاست. شاید درس‌گفتارهای میشل فوکو، برای نمونه، بیش از درس‌گفتارهای هگل در برلین یا درس‌گفتارهای هایدگر در انجمن برمن و فرایبورگ، دخالت‌های ویراستارانه را ایجاب کرده است.

تکرار از جمله ویژگی‌های درس‌گفتار یا سخن‌رانی است؛ تکرار واژگان، تکرار مضامین و مسئله‌ها، و کاربست واژگان هم‌معنا، شاید گاهی بی‌هیچ تمایز اندیشیده‌شده. ویراستاران متن اصلی برای بازتولید متنی «خواندنی‌تر» تلاش فراوانی کرده‌اند؛ اما دغدغه حفظ اصالت سخن فوکو، میدان مداخله و ویراستارانه را تنگ می‌سازد. در مواردی فعل‌ها تکرار می‌شوند، و اسم‌ها و صفت‌های مشابه به هم معطوف می‌شوند. برای مثال، در جایی برای بیان «ایجاد تغییر» در منابع مالی، روش‌های سرمایه‌گذاری و دگرگونی مراکز تصمیم‌گیری در فرایند دولتی‌سازی (étatisation)، به‌طور پیاپی از این چهار فعل استفاده شده است: modifier/modify، changer/change، mouvoir/move، transformer/transform. در ترجمه فارسی هم سعی شده است در برابر آن‌ها افعال متنوع ناظر به «ایجاد تغییر» به کار رود. روال این مترجم عموماً کاربست معادلی واحد برای هر واژه است، و در ترجمه درس‌گفتارها حفظ نظم واژگانی فوکو مورد توجه بوده است؛ حتی اگر احساس شود